

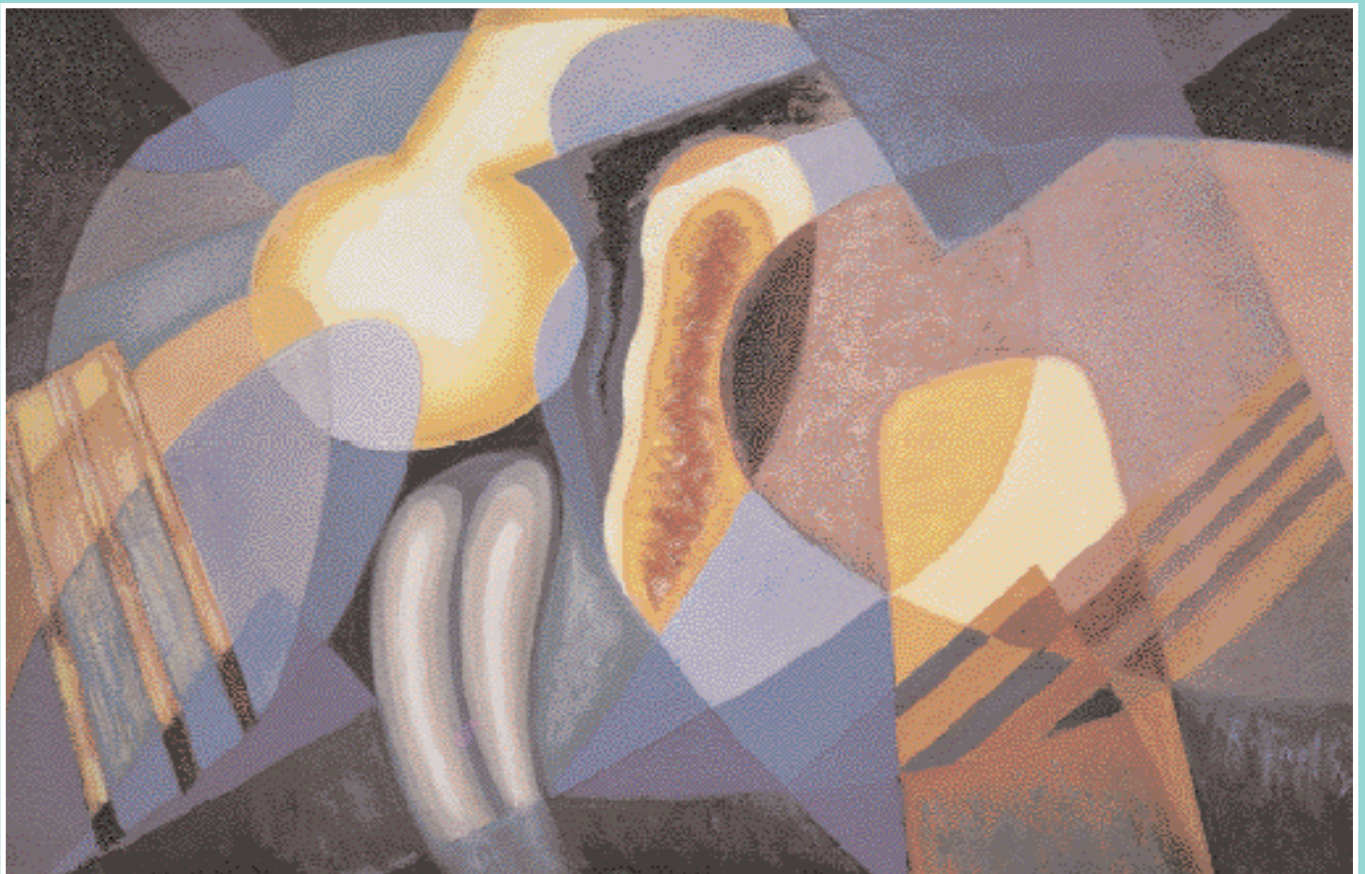
Merítés a KUT-ból III.

RÁFAEL GYŐZŐ VIKTOR

(1900–1981)

festőművész emlékkiállítása

HAAS GALÉRIA, Budapest – 1999. október 12-től október 30-ig



Egy világpolgár magyar művész

A kortárs művészek közül igencsak mozgalmos életpálya jutott osztályrészül Ráfael Győzőnek (1900–1981). Ha az itthoni körülmények nem gátolták szándékában, lehetőség szerint újra meg újra nyakába vette a nagyvilágot. Ez volt az élete: kisebb-nagyobb külföldi utazások, tanulmányutak, egy évtizednyi, munkában eltöltött megtelepedés messze földön, Közel-Keleten. Barangolások idehaza, országon belül, s mindeközben az igencsak különböző milióval, neves művészekkel, államférfiakkal, írókkal, régészekkel való ismerkedés, kapcsolattartás, együttműködés művész-csoportokkal. Mindemellett (az ominózus ötvenes évet nem számítva) kiállítások és kiállítások, idehaza és külföldön, életében és halála után is még, rá-ráébresztve a hazai műértő közönséget egy különleges művész nem kevésbé különleges munkásságára. Élete „találkozás” sorozata, személy szerintiek és festészetét is megérintők. Az életét búvárló az adatokat, beszámolókat, interjúkat, önvallomásokat számba véve akár zavarba is jöhet, azon tűnődvén, vajon ezek a „találkozások” mennyiben a különös és szerencsés véletlen sorsalakító játéka. Mintha az ember és a művész paradox módon kéz a kézben járná végig élete szakaszait, a valóság talaján és az alkotómunka régióiban egyszermind, hogy végül is ez az összeforrottság annyi szelle-

mi-művészi kaland után, idehaza és nem másutt, meghozza ízes gyümölcsseit.

Ráfael Győző (Viktor) Rév-Komáromban született (ahol egy ideig Nemes-Lamperth is gyermekeskedett), 19 évesen Kerstok Károly közvetítése révén a nyergesújfalusi állomásfőnök segélycsomagját személyesen viszi fel a fővárosba a magányosan tengődő Csontvárynak. (Tíz évvel később ő restaurálja a baalbeki Jupiter templom emlékezetes hat oszlopát). Zenei pályára készül, látogatja rendszertelenül az orvosi egyetemet, de ehelyett az Iparművészeti Iskola keramika szakosztályát választja. (Közel-keleti éveiben készít majd épületplasztikákat.) Innen hamarosan a Képzőművészeti Főiskola festő szakára iratkozik át, ahol Vaszary János mentorsága, festői, szemléleti beállítottsága életre szólóan meghatározza szellemi alapállását. (Rá vonatkozóan is elegendő beleolvasni Vaszary húszas évekbeli írásába.) Főiskolai évei során (1921–1926) tanul Münchenben is, ösztöndíjjal tanulmányútra megy Párizsba, majd Rómába, 1928-ban ismét Párizsban találjuk. Magától értetődően tagja lesz a Rippl-Rónai elnöklétével induló KUT-nak (1945-ben az ő nevét viselő társaság alapító tagja), majd a Vaszary vezette UME-nek, amelynek külföldi és hazai kiállításain is szerepel. Az 1928-as Velencei Biennálén, amelynek idehaza meglehetősen felzúdulást keltő fiatalos („100 százalékos ultramodern”) magyar anyagát maga Vaszary állította össze, aranyérmes nyert. Egy bejárt francia nyelvű újságnak adott 1965-ös nyilatkozata szerint ezen útjai során találkozott személyesen Kandinszkijjal, Picassóval, Braque-kal, Léger-vel és Kleevel. Az évtized záróaktusaként 1930-ban Gadányi Jenővel közösen állít ki a Tamás Galériában.

Ezzel a húszas évek nyugat-európai irányultságú máris világpolgár művésze (egy-egy hazai és külföldi kiállítástól eltekintve) egy évtizednyi időre eltűnik szem elől. Tehetségét, szakértelmét s nem utolsósorban a nyugati művészet ősforrásai iránti érdeklődését Közel-



Téli táj – 1920-as évek



Gondolkodó – 1926, pasztell, karton, 87x60 cm

Keleten hasznosítja. Régészként, leletmentő restaurátorként dolgozik. Egyiptomban, a mezopotámiai Ur városa romjainak feltárási munkálatainál Charles Leonard Wolley mellett (akinek az Ur városa és a vízözön című beszámolója annak idején magyar nyelven is megjelent). Restaurál Palmyrában, Baalbekben, 1932-ben Bejrútban telepszik le, ahol – és másutt – reprezentációs állami megbízások sorával tüntetik ki. (Idehaza neki köszönhető az ötvenes években a páratlan leletnek számító aquincumi római kori vízi orgona helyreállítása korabeli leírás alapján.) A negyvenes évek már véglegesen itt hon találgják. A Balaton mellett dolgozik Ábrahámhegyen, Egry József közelségében, miközben székelyföldi ösztöndíjjal Zsögödön is megállapodik, Nagy Imre szomszédságában.

A festészetét megérintő, mi több: kiteljesítő utolsó emberi-művészi élmény dokumentálhatóan a hatvanas években éri. Ő is egyike a vérmesebb reményekkel induló, '56-os forradalom utáni években a Kassák Lajos köré csoportosuló java korabeli művészeknek, akikkel együtt ki is állít 1965-ben Pozsonyban és Prágában. Munkásságának ez az időszaka már a nonfiguráció jegyében áll, nem egy kortársához, elsődlegesen a '45 után egy ideig tevékenyen működő Elvont Művészek Csoportja prominens tagjaihoz hasonlóan. Ők is, má-

sok is, maga Ráfael is, akiket az absztrakció újult erővel felcsapódó hulláma vonzott magához, a háború előtti Abstraction-Création hagyományaihoz kapcsolódó Salon des Réalités Nouvelles művészeiben, azok egy részében lelhatték meg – akár ismerték őket személy szerint, akár nem – távolról fénylő ősképiüket, szemléleti ösztönzőiket.

Ráfael festészete, az ismert anyagot tekintve, emberi-művészi „találkozásainak” függvénye. Akár a kettős topográfiai vonzódású magyar művészet egy sajátos metszetének is tekinthető. Mindenképpen Vaszary („franciás”) kolorizmusa, stiláris újszerűségek iránti érzékenysége szemléletileg mindvégig befolyásolja Ráfael festői tájékozódását is. Kapcsolódik egy-egy munkájában a Ma körének korai expresszív grafikai modorához (*Gondolkodó*, másként: *Könyöklő férfi*, 1926), de ismeretes ezekből az évekből Nagy István-i vonalérzékenységgű tájrajza is (*Téli táj*). Vonzza őt a Neue Sachlichkeit hűvös, de nem groteszk realizmusa (*Ülő fiú*), párizsi aktrajzain (1928) a nagyvonalú szerkezetiség irányába mozdul el. 1932-es markáns *Önarcképén* a rejtett szerkezetiséget fauve-os izzással hevíti át, az 1972-re datált *Fejkendő kislány* portréján a tömör karakter-vonásokat már geometrikus színsávokkal egyezteteti össze. Nonfiguratív megoldás felé hajolva a motívumot és a hátte-

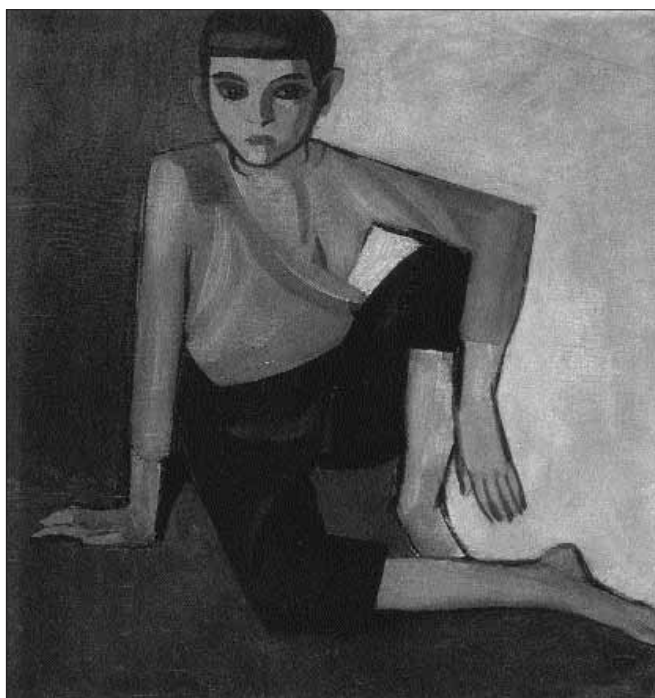


Ülő akt – 1928, tus, karton, 55x35 cm

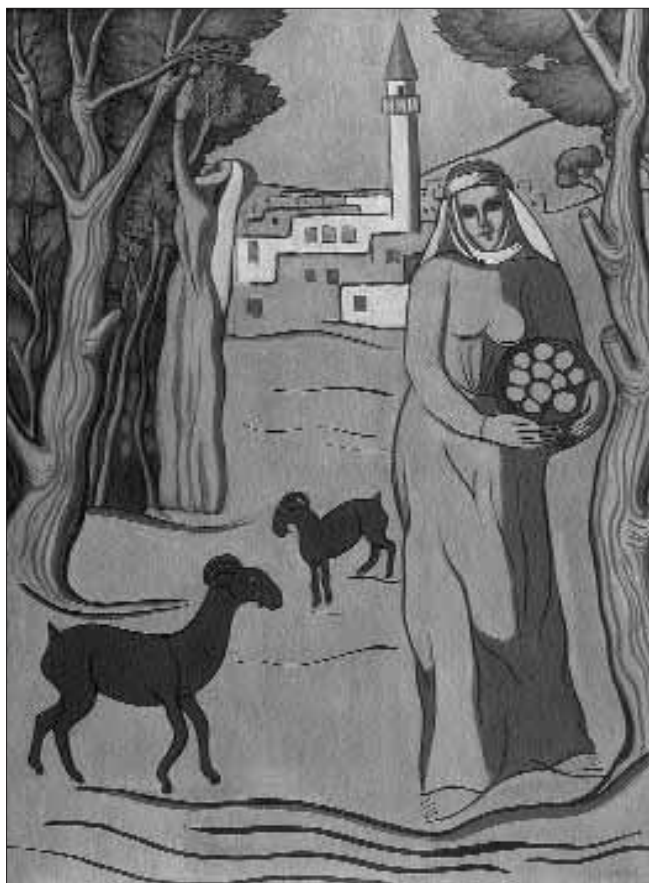
ret, még ha az előbbi hangsúlyosabb, tagoltabb is, szívesen vonja egybe, egyazon síkba, mindkettőt kubisztikus felületekre tagoltan.

Tovább követve a pszeudoábrázolásnak és a nonfigurációnak ezt a változatos, jobbára a húszas-harmincas évekre tehető küzdelmét, a hatvanas-hetvenes évek olajképei kétségkívül a korábbiak betetőzését jelentik. Más szóval: ezekben az években jut el Ráfael az autonóm festői jel megteremtéséig, mind az egyes, jobbára azonosítható „motívumokat”, mind festészete záróköveként, a képegészet tekintve. Ezt a szempontot véve alapul, a megnevezhető művészeti „törekvés”, stiláris jelleg másodrendű kérdéssé válik, bár nem kétséges, hogy ez a folyamat az absztrakció fentebb említett vonulatai, vagy akár a hazai szellemi miliő ismerete nélkül mérvadó történeti analógiáknak híjával lenne. Az igazság ugyanis az, hogy ebben a nyilván csak részlegesen rekonstruálható és datálható folyamatban igencsak különböző, korábban is vállalt „törekvések”, „izmusok” működnek közre, amelyek azonban végső értelmüket a jel mikéntjének alakulásában nyerik el. A vizuális azonosíthatóság, a megnyugtató felismerhetőség révén egyszerűen annak szolgálatába szegődnek.

Indul ez a folyamat egy olyan nonfiguratív képcsaláddal, amelynek darabjain a „motívumok” meglehetősen azonosíthatók, „motívum” és „háttér” többé-kevésbé elválik egymástól, külön-külön értelmeződik, mindkettő egymáshoz simuló fragmentumokra oszlik (*Abszint, Ölelkezők, Anya gyermekével, Városi fények*). Van néhány festménye Ráfaelnek, amelyen a művész felszámolja ezt a kettős tagoltságot, motívum és háttér festőileg gazdagon kezelten egybesimul. Ez a festői tagoltság



Ülő fiú – 1920-as évek, olaj, vászon, 80x70 cm



Narancsszüret Bejrútban – 1934, olaj, karton, 127x86 cm

és egybefonódás a továbbiakban az autonóm jel mint képegész megteremtésének feltétele (*Cirkusz, Sirató asszonyok*). Az autonóm jel mint képegész a maga jellemzőivel a hazai nonfiguráció színben, formában pompázó, kreatív változatosságú, sok esetben (zenei) asszociációban bővelkedő vonulata. A képegész egységként értelmeződik, részei még ha fragmentumok is, egymásra utalnak, együttesen – kölcsönzött kifejezéssel – Gestaltként viselkednek. Ráfael ide sorolható képeinek ősforrása – az eddigiekből kitetszik – jobbára figurális motívumokban, jelenetekben, geometrikus alakzatokban lelhető fel, még ha az egymással szervesülő, különböző „izmusok” nyomait viselő, egymáson áttűnő fragmentumok erről nem is árulnak el közelebbit (*Absztrakt kompozíció, Szürkébe ágyazott színek és formák, Sárga kompozíció, Kék-vörös kompozíció, Lebegés, Páva*).

Az 1965-ös bejrúti kiállításról megjelent francia nyelvű újságcikknek van két mondata, melyet a fentiekhez kapcsolódóan (a sérült újságpéldány itt-ott hiányos szövege ellenére) érdemes idézni: „Nála a szín nem integráns alkotóeleme a képnek, arra való csupán, hogy a szerkezetet értelmezze. (...) Egy kép először is rajz és szerkezet (*architecture*); a szín annak talán legértékesebb része, mint a gyümölcsnek a hamvasság és a virág, de amíg a mag és hús máris gyümölcsöt formál, a hamvasság és a virág nem.”

MEZEI OTTÓ

Életrajzi adatok – egyéni és csoportos kiállítások

- 1900 szeptember 28-án született Rév-Komáromban.
- 1919 Az orvosi egyetem hallgatója.
- 1920 A budapesti Iparművészeti Iskola keramika szakán tanul.
- 1921–26 Elvégzi a Képzőművészeti Főiskolát.
- 1921 Nemes Marcell ösztöndíjat nyer, hat hónapig Münchenben tanul.
- 1923 Párizsi tanulmányút. Kiállítás Rév-Komáromban, a Jókai Egyesületben.
- 1926 Római ösztöndíj, olasz tanulmányút.
- 1927 A KUT tagja. Részt vesz a Velencei Biennálén.
- 1928 Az UME törzstagjaként részt vesz külföldi kiállításain, szerepel a csoport első hazai bemutatkozó kiállításán a Nemzeti Szalonban.
- 1929 Kiállítása Bécsben.
- 1929–30 Egyiptomba utazik, leletmentő restaurátor Gizahban, Fayumban, Felső-Egyiptom brit ásatásain.
- 1930 Gadányi Jenővel közös kiállítása a Tamás Galériában.
- 1931–32 Római és ókeresztény romépületeket konzervál, restaurál. (Palmyra, Baalbek, Deir-el Zor stb.)
- 1932 Bejrútban telepedik le. Szíriában, Irakban, Libanonban fest és restaurál.
- 1933 Damaszkuszban a parlament előcsarnokának freskóit készíti el és belső díszítő munkát végez.
- 1936–40 Ásatásokon vesz részt Bagdadban és Libanonban. Bejrútban domborművekkel, freskókkal és kisebb épületplasztikai alkotásokkal díszíti a parlament épületét.
- 1940 Hazatér, majd csatlakozik a Szocialista Képzőművészek Csoportjához.
- 1940–43 Székelyföldi ösztöndíjasként Zsögödon dolgozik.
- 1943 Csoportkiállításon szerepel a Szépművészeti Múzeumban.
- 1944 Budapesten a Műbarát kiállítóhelységben állít ki Halmágyi István szobrászművésszel együtt, ugyanebben az évben Zürichben rendez tárlatot.
- 1945 A Rippl-Rónai társaság alapító tagja.
- 1946 Szerepel az I. Nemzeti Kiállításon, Budapesten.
- 1947 Önálló tárlata a Fészek Klubban.
- 1948 Részt vesz a 100 év Magyar Grafika című kiállításon.
- 1949 Önálló kiállítása a Képzőművészek Szakszervezete szervezésében a Fészek Klubban.
- 1950–61 Leletmentő restaurátor az aquincumi ásatásokon, innen megy nyugdíjba.
- 1960 Kiállítás Párizsban.
- 1963 Kiállítás Prágában.
- 1964 Kollektív kiállítás Pozsonyban és Prágában, majd Marczell Györggyel együtt állít ki az Ernst Múzeumban.
- 1965 Kiállítások Bejrútban (Galeie Hótel Phoenicia), Varsóban.
- 1975 Párizsban szerepel műveivel.
- 1983 Emlékkiállítás Pápán.
- 1984 Emlékkiállítás a komáromi Kisgalériában.
- 1985 Emlékkiállítás a Pataky Galériában a Budapest Galéria rendezésében.
- 1990 Emlékkiállítása a Duna Galériában, a Vigadó Galéria rendezésében.
- 1990 Győrben a Xántus János Múzeumban és a Múzeumi Képtárban rendezték meg emlékkiállítását.
- 1996 Emlékkiállítás szülőhelyén, Komáromban.





Csíkszegődi vásár – 1942, tempera, falemez, 100x125 cm



Hűvösvölgyi táj – 1942, akvarell, karton, 22x32 cm



Aktok – 1960-as évek, vegyes technika, karton, 36x56 cm



Sírató asszonyok – 1960-as évek, olaj, vászon, 100x140 cm



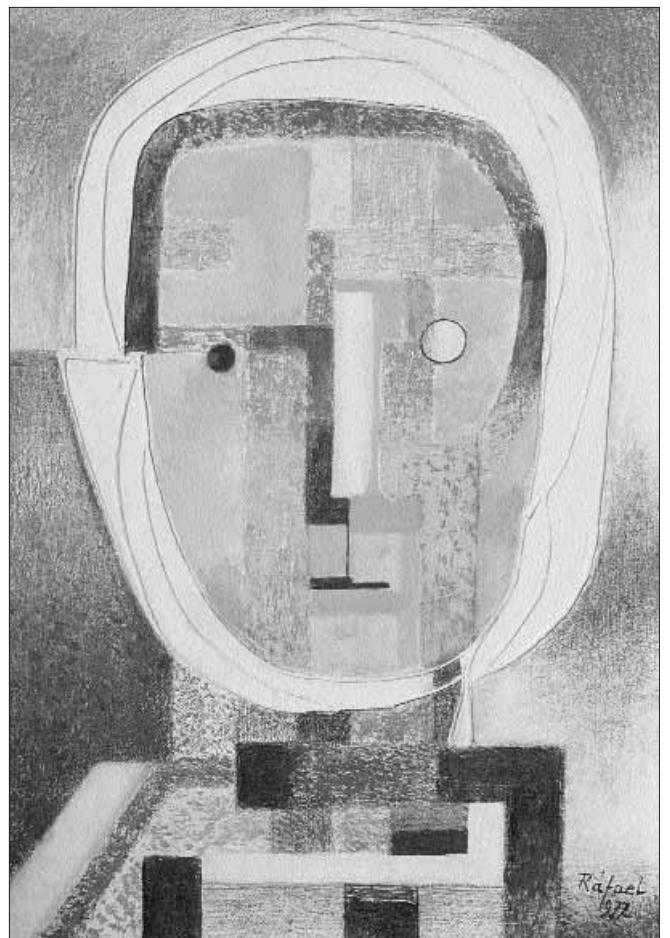
Ballada – 1960-as évek, olaj, vászon, 140x100 cm



Zenebohóc – 1954, olaj, vászon, 84x62 cm



Absztrakt kompozíció – 1960-as évek, olaj, vászon, 150x120 cm



Fejkendő kislány – 1972, vegyes technika, karton, 52x30 cm

Műtárgylista

- 1 *Gondolkodó* – 1926 – pasztell, karton, 87x60 cm j.k.l.: Rafael Viktor 1926 Budapest
- 2 *Női akt* – 1928 – tus, karton, 55x35 cm j.j.l.: Rafael Viktor Paris 1928 XII.
- 3 *Ülő fiú* – 1920-as – évek olaj, vászon, 80x70 cm j.n.
- 4 *Téli táj* – 1920-as évek – pasztell, karton, 60x78 cm j.j.l.: Rafael Győző Bpest
- 5 *Ülő férfi* – 1920-as évek – vegyes technika, karton, 45x29 cm j.j.l.: Rafael Gy.
- 6 *Önarckép* – 1932 – olaj, falemez, 60x45 cm j.j.k.: Rafael V. 1932
- 7 *Narancsszüret Bejrútban* – 1934 olaj karton, 127x86 cm j.j.l.: Rafael Beyrouth 1934
- 8 *Álló akt* – 1930-as évek – tus, karton, 33x18 cm j.j.l.: Rafael V
- 9 *Gitáros* – 1930-as évek – tus, karton, 29x21 cm j.j.l.: Rafael V.
- 10 *Csíkzsögödi vásár* – 1942 – tempera, falemez, 100x125 cm j.j.l.: Rafael V. 1942
- 11 *Ábrahámhegyi táj* – 1942 – olaj, falemez, 58x78 cm j.j.l.: Rafael 942
- 12 *Hűvösvölgyi táj* – 1942 – akvarell, karton, 22x32 cm j.j.l.: Rafael Viktor Hűvösvölgy 1942
- 13 *Méra* – 1942 – akvarell, karton, 42x56 cm j.j.l.: Rafael V. 1942
- 14 *Nyújtózkodó akt* – 1944 vegyes technika, karton, 38x21 cm j.b.l.: Rafael 944
- 15 *Csendélet* – 1940-es évek – olaj, vászon, 50x70 cm j.j.l.: Rafael
- 16 *Bohóc számaron* – 1952 – olaj, vászon, 180x125 cm j.j.l.: Rafael Gy. 1952
- 17 *Zenebohóc* – 1954 – olaj, vászon, 84x62 cm j.j.l.: Rafael 954
- 18 *Fekvő akt* – 1959 – olaj, karton, 30x43 cm j.j.l.: Rafael Gy 959.
- 19 *Tánc* – 1960 – olaj, vászon, 100x110 cm j.j.l.: Rafael 1960
- 20 *Lendület* – 1969 – vegyes technika, karton, 55x37 cm j.j.l.: Rafael Gy 969
- 21 *Városi fények* – 1969 – vegyes technika, karton, 56x38 cm j.j.l.: Rafael Gy. 1969
- 22 *Öllezők* – 1960 körül – olaj, vászon, 110x80 cm j.j.l.: Rafael
- 23 *Kék-vörös kompozíció* – 1960 körül – olaj, vászon, 100x70 cm. J.j.l.: Rafael Gy
- 24 *Absztrakt kompozíció* – 1960-as évek – olaj, vászon, 150x120 cm j.n.
- 25 *Abszint* – 1960-as évek – olaj, vászon, 90x63 cm j.k.l.: Rafael
- 26 *Aktok* – 1960-as évek – olaj, vászon, 110x80 cm j.n.
- 27 *Ballada* – 1960-as évek – olaj, vászon, 140x100 cm j.j.l.: Rafael
- 28 *Cirkusz* – 1960-as évek – olaj, vászon, 100x126 cm j.j.l.: Rafael
- 29 *Sárga kompozíció* – 1960-as évek – olaj, vászon, 128x88 cm j.j.l.: Rafael
- 30 *Páva* – 1960-as évek – olaj, vászon, 128x88 cm j.j.l.: Rafael
- 31 *Sírató asszonyok* – 1960-as évek – olaj, vászon, 100x140 cm j.j.l.: Rafael
- 32 *Szürkébe ágyazott színek és formák* – 1960-as évek – olaj, vászon, 90x70 cm j.j.l.: Rafael
- 33 *Táncosnő* – 1960-as évek – olaj, vászon, 115x75 cm j.n.
- 34 *Aktok* – 1960-as évek – vegyes technika, karton, 36x56 cm j.n.
- 35 *Aktok városban* – 1960-as évek – vegyes technika, karton, 40x56 cm j.j.l.: Rafael Gy.
- 36 *Férfifej* – 1960-as évek – vegyes technika, falemez, j.j.k.: Rafael Gy.
- 37 *Női fej* – 1960-as évek – vegyes technika, karton, j.n.
- 38 *Ülő aktok* – 1960-as évek – vegyes technika, karton, 52x33 cm j.j.l.: Rafael Gy.
- 39 *Fejkenődő kislány* – 1972 – vegyes technika, karton, 40x30 cm j.j.l.: Rafael 942
- 40 *Színes formák* – 1970 körül – olaj, vászon, 70x100 cm j.j.l.: Rafael Gy.

Merítés a KUT-ból III.

RÁFAEL GYŐZŐ VIKTOR

festőművész emlékkiállítás

1999. október 12-től október 30-ig

HAAS GALÉRIA

1055 Budapest, Falk Miksa u. 13. magasföldszint 2.

A kiállítás anyagát válogatta és rendezte: Haas János

A kiállítást megnyitja: Heitler László festőművész

Fotók: Mester Tibor, Heitler László

Grafikai tervezés: Székelyhidi Ilona – GRAF-ICA Bt.

Nyomdai kivitelezés: Porszinter Nyomda, Budapest

A Galéria köszönetet mond azoknak a magángyűjtőknek, akik gyűjteményük féltett darabjait a kiállítás időtartamára kölcsönözték.

Borító 1. oldalán:

Önarckép – 1932, olaj, falemez, 60x45 cm

Borító 2. oldalán:

Cirkusz – 1960-as évek, olaj, vászon, 100x126 cm

Színes formák – 1970 körül, olaj, vászon, 170x100 cm

Borító 3. oldalán:

Anya gyermekével – 1960-as évek, olaj, vászon, 110x76 cm

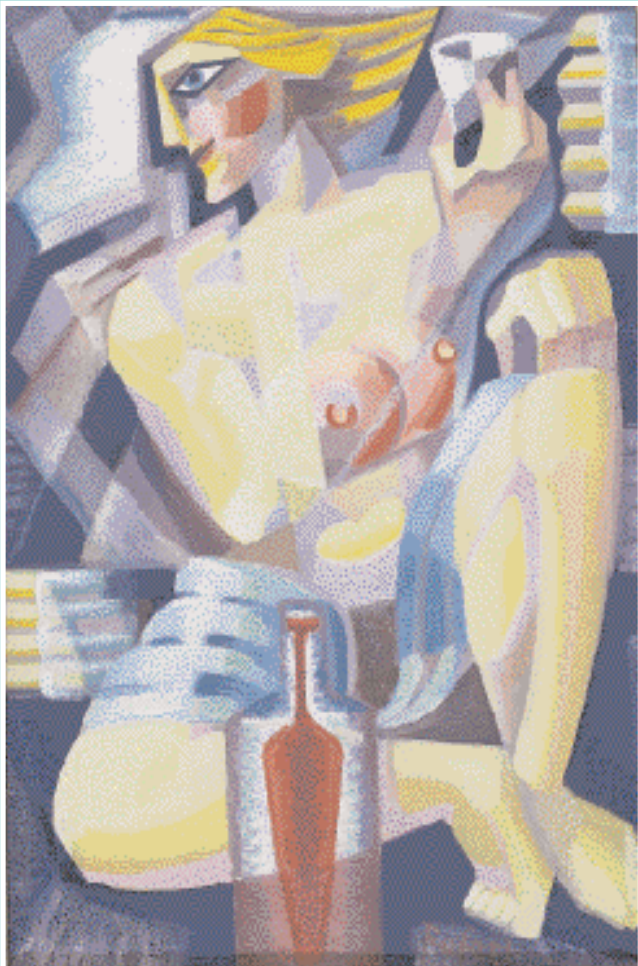
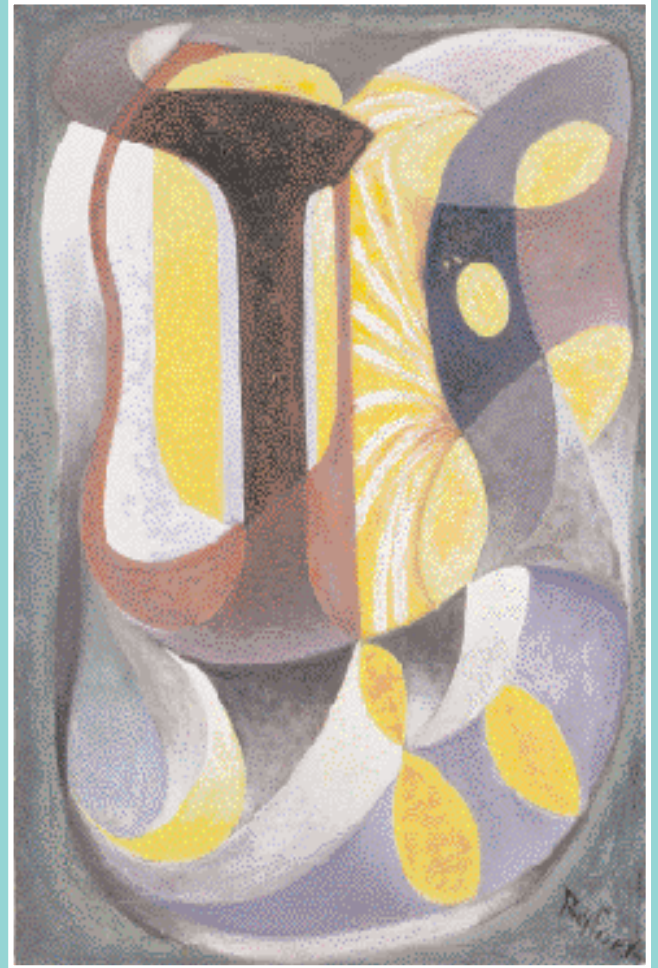
Páva – 1960-as évek, olaj, vászon, 128x88 cm

Abszint – 1960-as évek, olaj, vászon, 90x63 cm

Kék-vörös kompozíció – 1960 körül, olaj, vászon, 100x70 cm

Borító 4. oldalán:

Bohóc számaron – 1952 olaj, vászon, 180x125 cm





HAAS GALÉRIA

1055 Budapest, Falk Miksa u. 13. magasföldszint 2.
Telefon: 332-3253 Telefax: 329-1537 Mobil: 06-20-9685-556

H-1055 Budapest, Falk Miksa Str. 13., ground-floor 2.
Phone: (36-1) 332-3253 Fax: (36-1) 329-1537 Mobile: (36-20) 9685-556